

Budownictwo jest sektorem gospodarki, w którym odnotowywany jest wysoki wskaźnik wypadkowości. Z kontroli Głównej Inspekcji Pracy wynika, że poziom bezpieczeństwa pracy na budowach, w tym drogowych, jest nadal niezadowalający. Niepokojącym zjawiskiem staje się wzrost zagrożeń.

Od 2006 roku w budownictwie odnotowuje się wzrost liczby poszkodowanych w wypadkach przy pracy. W latach 2007-2008 to tempo wzrostu wyniosło 12% i było dwukrotnie wyższe w stosunku do tempa, jakie oszacowano dla wszystkich sektorów naszej gospodarki. W tym szczególnie niepokojącym zjawiskiem stał się wzrost ofiar śmiertelnych wypadków na budowach. Trzykrotnie przewyższył wzrost odnotowany dla całej gospodarki kraju. W 2007 roku na budowach zginęły 92 osoby, a już w 2008 roku – 122. Zmniejszenie natomiast zaobserwowano w liczbie osób, które doznały ciężkich obrażeń ciała w wyniku zdarzeń na budowach. W 2008 roku spadek ten sięgnął 20,45 w stosunku do roku poprzedniego.

Przyczyna wypadków

Analizę stanu bezpieczeństwa na budowach łączy się z sytuacją, jaka kształtowała się w tym sektorze gospodarki. W 2008 roku wszystkie przedsiębiorstwa (łącznie z małymi, zatrudniającymi do 9 osób) zwiększyły produkcję o 11%. W tym również roku do budownictwa trafiło blisko 60 tys. nowych pracowników. Przy tym zatrudniono wiele osób nieposiadających odpowiednich kwalifikacji zawodowych i doświadczeń. Na rynku bowiem zabrakło fachowców. Duża ich część wyemigrowała zarobkowo. Ponadto likwidacja szkolnictwa zawodowego pogłębiła problem braku kadr. Wskutek tego w budownictwie wystąpiła również duża rotacja pracowników. Według statystyk GUS liczba osób poszkodowanych w wypadkach na budowach, których staż pracy nie przekroczył roku, w stosunku do ogólnej liczby

poszkodowanych, procentowo kształtowała się następująco: w 2005 r. – 42,8%, 2006 r. – 47,7%, 2007 r. – 51,9%, 2008 r. – 50,8%.

Dodatkowo do wzrostu wypadkowości w budownictwie przyczyniły się takie czynniki, jak zwiększenie udziału w rynku firm małych i słabych ekonomicznie, a także brak właściwego nadzoru w przestrzeganiu zasad i przepisów bezpieczeństwa pracy.

W 2008 roku inspektorzy pracy przeprowadzili 5 635 kontroli na 3 431 budowach. Były to kontrole dotyczące przestrzegania przepisów bhp na placach budowy i przy budowie autostrad i remoncie dróg, w tym mostów i wiaduktów.

Kontrole 2008 r.	Place budowy	Drogi, mosty	Razem
Liczba kontroli	4 876	759	5 635
Liczba placów budowy	2 942	489	3 431
Liczba pracodawców	4 351	650	5 001
Liczba zatrudnionych	58 844	18 932	77 776

Budownictwo ogólne

Ponad połowę kontroli (66%) przeprowadzono w firmach zatrudniających do 9 pracowników, 28% kontroli w przedsiębiorstwach zatrudniających od 10 do 49 pracowników, a 6% w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 50 osób.

Najwięcej wykrytych nieprawidłowości dotyczyło prac wykonywanych na rusztowaniach – połowa skontrolowanych konstrukcji nie miała zatwierdzonego odbioru. Na 62% budów stwierdzono, że ściany wykopów nie były zabezpieczone przed osuwaniem gruntów, co ewidentnie podyktowane było ograniczaniem kosztów realizacji robót. Na 34% budów skarpy wykopów nie miały prawidłowego nachylenia dostosowanego do warunków gruntowo-wodnych. Brak wejść/zejść do wykopów odnotowano na 32% kontrolowanych budów.

Kontrolerzy inspekcji pracy stwierdzili również braki w wygradzeniach i w oznakowaniu stref niebezpiecznych przy wykonywaniu prac na wysokości, gdy stosowano sprzęt do transportu pionowego oraz przy wykonywaniu wykopów (49% budów). Stan techniczny maszyn i urządzeń oceniono jako zły na 19% budów. Liczne też były braki w zabezpieczeniach instalacji elektrycznych przed uszkodzeniami mechanicznymi (58% budów).

Na prawie co drugiej kontrolowanej budowie (46%) pracownicy nie stosowali środków ochrony indywidualnej. Ponadto pracodawcy powierzali obsługę specjalistycznych maszyn i urządzeń osobom bez wymaganych do tego kwalifikacji.

Nagminne niedociągnięcia dotyczyły także obowiązku przeprowadzenia szkoleń bhp oraz profilaktycznych badań pracowników. Z kolei brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego wystąpił na prawie co trzeciej budowie (30%).

Budownictwo drogowe

W 759 kontrolach PIP objęto 489 budów mostów, wiaduktów, autostrad, przebudów dróg samorządowych i krajowych, w tym również węzłów komunikacyjnych, oraz 650 pracodawców. Ponad połowę kontroli przeprowadzono w firmach zatrudniających do 9 osób (52%). Drugą liczebnie grupą podmiotów kontrolowanych były przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników (35%). Pozostała część to firmy powyżej 50 osób (13%).

Kontrolerzy sprawdzali organizację prac i organizację ruchu, a w przypadku obiektów mostowych zabezpieczenia prac na wysokościach. Niestety, inspektorzy PIP ocenili, że nie nastąpiła poprawa w stosunku do 2007 roku, a nawet w niektórych dziedzinach wzrosła liczba nieprawidłowości. Szczególnie dotyczy to prac na wysokościach. Na 61% budów zabrakło środków zabezpieczających przed upadkiem z wysokości, a na 68% stan rusztowań był zły. Ponadto stwierdzono braki w zabezpieczeniach przed wejściem osób postronnych (30%). W przypadku 38% budów zabrakło zabezpieczenia stref niebezpiecznych, w których pracują maszyny i urządzenia. Wiele zagrożeń stwierdzono przy prowadzeniu robót ziemnych. Na 59% budów nie obudowano skarp. Nagminnie nie zabezpieczano ścian wykopów, nieprawidłowo wydobywano i składowano urobek.

Na co czwartej budowie, w miejscu wykonywania robót, brakowało właściwych znaków drogowych i urządzeń bezpieczeństwa ruchu. Aż 216 pracowników obsługujących specjalistyczny sprzęt nie posiadało uprawnień do jego obsługi (23% budów). W 35% budów stwierdzono brak instrukcji bezpiecznego wykonywania robót, a w podobnej liczbie przedsiębiorstw - nie respektowanie zapisów tych instrukcji. Na co czwartej budowie (27%) brakowało zaplecza higieniczno-sanitarnego. Pracownicy nie byli wyposażani w środki ochrony indywidualnej (30% budów).

Rodzaj nieprawidłowości stwierdzonej w 2008 r.	% budów, na których je stwierdzono	uwagi
Brak szkoleń wstępnych – instruktaż stanowiskowy	18	dotyczyło 515 pracowników
Dopuszczenie do pracy bez aktualnych badań lekarskich	17	dotyczyło 218 pracowników
Zatrudnienie bez wymaganych uprawnień kwalifikacyjnych	16	dotyczyło 167 pracowników

BHP na drodze

Utworzono: czwartek, 14, maj 2009 11:16 Agnieszka Serbeńska

Zatrudnienie operatorów maszyn budowlanych bez wymaganych uprawnień kwalifikacyjnych	23	dotyczyło 216 pracowników
Brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego	22	dotyczyło 889 pracowników
Niedoinformowanie pracowników o ryzyku zawodowym związanym z wykonywaną pracą i zasadach ochrony przed zagrożeniami	18	dotyczyło 657 pracowników
Niewyposażenie pracowników w odpowiednie środki ochrony indywidualnej	30	dotyczyło 347 pracowników
Niestosowanie środków ochrony indywidualnej przez pracowników	51	dotyczyło 779 pracowników
Brak zabezpieczenia terenu budowy przed dostępem osób nieupoważnionych	30	np. spowodowane rozległym terenem budowy
Prowadzenie robót na zamkniętych lub ograniczonych odcinkach czynnego ruchu drogowego bez rozmieszczenia właściwych znaków drogowych zgodnie z zatwierdzonym projektem	25	np. spowodowane stałym przemieszczaniem maszyn i osób wykonujących pracę
Brak zaplecza higieniczno-sanitarnego	27	np. brak umywalni, szatni
Brak instrukcji bezpiecznego wykonywania robót	35	problem szczególnie istotny przy wykonywaniu robót niebezpiecznych
Prowadzenie robót	35	nieskuteczny nadzór nad

BHP na drodze

Utworzono: czwartek, 14, maj 2009 11:16 Agnieszka Serbeńska

niezgodnie z instrukcją bezpiecznego wykonywania robót		pracownikami lub ciche przyzwolenie na łamanie przepisów
Brak zabezpieczenia i oznakowania stref (miejsc) niebezpiecznych	38	np. brak zabezpieczenia i oznakowania terenu wokół pracujących maszyn budowlanych
Nieustaleni przez pracodawcę stanowisk pracy wymagających wykonywania robót przez co najmniej dwie osoby	24	brak wiedzy u pracodawców dotyczącej wymagań dla robót szczególnie niebezpiecznych
Nieopracowanie wykazu prac szczególnie niebezpiecznych	29	np. lekceważenie zagrożeń brak
Niezapełnienie zgodnie z przepisami dojścia do stanowisk pracy	19	np. brak balustrady przy schodach
Prowadzenie robót ziemnych w wykopach niezgodnie z przepisami	59	np. brak umocnienia ścian wykopu
Prowadzenie prac na wysokości niezgodnie z przepisami	61	nieprawidłowe zabezpieczenie stanowisk na wysokości środkami ochrony zbiorowej
Rusztowania wykonane niezgodnie z przepisami	68	np. brak balustrady na rusztowaniach
Brak udokumentowanego odbioru rusztowania	49	dotyczyło odbioru 46 rusztowań
Niewłaściwy stan techniczny maszyn i urządzeń	15	dotyczyło to 85 maszyn, np. niesprawne wyłączniki awaryjne
Brak instrukcji bhp dotyczącej użytkowanych maszyn i urządzeń	25	brak instrukcji lub jej nieudostępnienie do stałego korzystania
Niezabezpieczone przed	41	np. przewody elektryczne

BHP na drodze

Utworzono: czwartek, 14, maj 2009 11:16 Agnieszka Serbeńska

---

uszkodzeniem mechanicznym przewody elektryczne		leżące na ciągach komunikacyjnych, w wodzie
Niewłaściwe składowanie lub magazynowanie materiałów	22	np. składowanie materiałów na ciągach komunikacyjnych

W ocenie inspektorów pracy pod względem zapewnienia prawidłowych warunków pracy lepiej wypadają duże przedsiębiorstwa. Czuwają one nad właściwą organizacją pracy, często posiadają wdrożone systemy zarządzania bezpieczeństwem, ponadto inwestują w nowy sprzęt. W przypadku podwykonawców dobierają ich z grupy tych sprawdzonych i respektujących zasady bhp.

Agnieszka Serbeńska

Zagadnienia bhp na budowach przedstawił Tadeusz J. Zając – Główny Inspektor Pracy, podczas Forum Przygotowania Inwestycji PKD, 28-29 kwietnia 2009 r.